

แถลงการณ์

หยุดเขื่อนแม่น้ำโขงและสาละวิน – หยุดการพัฒนาที่ไม่เป็นธรรม หยุดการละเมิดสิทธิมนุษยชนบนสายน้ำนานาชาติ !

18 กุมภาพันธ์ 2552

เนื่องในโอกาสการจัดเวทีอาเซียนภาคประชาชน

ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา นโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนมีส่วนสำคัญในการชี้นำประเทศสมาชิกในภูมิภาคแม่น้ำโขงที่ยากจนและมีอำนาจทางเศรษฐกิจน้อย คือ ลาว กัมพูชา และพม่า ให้อยอมรับนโยบายตลาดเสรี ส่งผลให้ในช่วงหลายปีมานี้ มีนักลงทุนจากทั้งภาครัฐและเอกชนของอาเซียนแห่แหนเข้าไปลงทุนในโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในประเทศเหล่านี้ที่ยังอุดมไปด้วยแม่น้ำที่มีสภาพสมบูรณ์ แต่โครงการประเภทนี้มักก่อผลกระทบรุนแรงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำลายวิถีชีวิตและละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของคนท้องถิ่นที่ต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ

ปัจจุบัน นอกเหนือไปจากหลาย ๆ โครงการที่เสร็จสมบูรณ์และกำลังวางแผนบนแม่น้ำสาขาสายต่างๆ ทั้งรัฐบาลและภาคเอกชนในอาเซียนกำลังผลักดันโครงการเขื่อนขนาดใหญ่บนแม่น้ำโขงสายหลักตอนล่าง 11 เขื่อน ทั้งในเขตประเทศลาว ไทย กัมพูชา และบนแม่น้ำสาละวิน 4 เขื่อนในเขตประเทศพม่า และชายแดนไทย-พม่า โดยในหลายโครงการมีฝ่ายไทยที่เป็นทั้งผู้ผลักดัน และผู้รับซื้อไฟฟ้ารายสำคัญ

ที่ผ่านมา การสร้างเขื่อนได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และฐานทรัพยากร โดยเฉพาะการประมงที่ถือเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญของประชาชนในภูมิภาค เขื่อนยังคุกคามสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชนของประชาชนและกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคนี้ เขื่อนขนาดใหญ่ 11 แห่งบนแม่น้ำโขง และอีก 4 แห่งบนแม่น้ำสาละวิน จะทำลายระบบนิเวศและแหล่งทรัพยากรของกลุ่มน้ำที่ถือว่าเป็นแม่น้ำนานาชาติ ซึ่งหลายประเทศเป็นเจ้าของร่วมกัน และถือว่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของภูมิภาคและของโลกด้วย

ความล้มเหลวของหลายโครงการเขื่อนทั่วโลกยังเป็นบาดแผลที่ยากต่อการเยียวยา ดังเช่น ความล่มสลายของชุมชนประมงจากเขื่อนปากมูลในประเทศไทย และในบางกรณี เขื่อนยังเป็นปัจจัยของความบาดหมางระหว่างประเทศ เพราะเขื่อนได้ก่อปัญหาผลกระทบต่อข้ามพรมแดนจาก ดังเช่น ความเสียหายต่อชีวิตและการทำมาหากินของชุมชนลุ่มน้ำเซซานในประเทศกัมพูชา อันมีสาเหตุมาจากการก่อสร้างเขื่อนยาลีพอลลันบนต้นแม่น้ำเซซานที่อยู่ในประเทศเวียดนาม หรือความเสียหายต่อวิถีการประมงและระบบนิเวศแม่น้ำโขงตอนล่างในประเทศไทยและลาว อันเนื่องมาจากการสร้างเขื่อนม่านวาล เขื่อนต้าเฉาซานและเขื่อนจินฮงกันแม่น้ำโขงสายหลักในประเทศจีน

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยมักอ้างว่า เขื่อนในประเทศเพื่อนบ้านมีความจำเป็นต่อการดำเนินนโยบายพลังงานของประเทศซึ่งไม่เป็นความจริง กล่าวคือ ตัวเลขการคาดการณ์ความต้องการการใช้ไฟฟ้ามักสูงเกินความต้องการใช้จริง ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากการที่ปริมาณไฟฟ้าสำรองของไทย (ที่ถูกกำหนดไว้ที่ร้อยละ 15) เพิ่มสูงถึงร้อยละ 58 ในเดือนธันวาคม 2551 ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการการใช้ไฟฟ้าที่ลดลงตามสภาพเศรษฐกิจของไทยที่ถดถอยตามสภาวะเศรษฐกิจโลก กระทรวงพลังงานของไทยเอง ยังได้ปรับแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย ปี 2551-2564 เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจของปี 2552-2553 ส่งผลให้มีการปรับลดตัวเลขประมาณการณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าลงอีกถึง 4,333 เมกะวัตต์ ก่อนหน้านี้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ต้องประกาศเลื่อนหรือยกเลิกการสร้างโรงไฟฟ้าต่างๆ ออกไป

แม้กระนั้น นักลงทุนจากประเทศไทยซึ่งมี กฟผ. รวมอยู่ด้วย กลับยังเดินทางผลักดันโครงการเชื่อมต่างๆ ต่อไป โดยเฉพาะ กฟผ. เองที่กำลังจะเดินทางก่อสร้างเขื่อนฮัทจี (Hutgyi) กำลังการผลิต 1,400 เมกะวัตต์ ในพื้นที่ที่ยังคงมีการสู้รบระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับกองกำลังกะเหรี่ยง KNU (Karen National Union) ซึ่งมีแผนจะซื้อไฟฟ้าเข้าระบบของไทยในช่วงปี 2558-2559 โดยร่วมมือกับรัฐบาลพม่า และบริษัท ซิโนไฮโดร คอร์ปอเรชั่น ของประเทศจีน ทั้งๆ ที่โครงการนี้อาจการเป็นการเพิ่มภาระให้ประชาชนไทย และกระหน่ำซ้ำเติมให้สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่าทวีความเลวร้ายก็ตาม

องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่ารายงานว่า โครงการเชื่อมสายลวด 4 แห่งที่ไทยและพม่าร่วมมือกันนั้น เป็นสาเหตุให้ชาวบ้านในรัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะเหรี่ยง ต้องอพยพพลัดถิ่นฐานมากกว่าหนึ่งแสนคน และในหลายกรณีพบว่ามี การคุกคามและละเมิดสิทธิมนุษยชนในระดับรุนแรงเทียบเท่ากับการก่ออาชญากรรมต่อประชาชนของตนเอง เช่น การใช้กำลังบังคับให้อพยพออกจากพื้นที่ การบังคับใช้แรงงาน การทุบตี ข่มขืน ในพื้นที่ที่มีการวางแผนสร้างเขื่อน แม้ว่ายังมีได้ลงมือก่อสร้างเขื่อนก็ตาม เฉพาะกรณีโครงการเชื่อมฮัทจี การสำรวจขององค์กร Karen River Watch ระบุว่า มีชาวกะเหรี่ยงรอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนฮัทจีที่มีความเสี่ยงต่อการคุกคามโดยกองทัพของรัฐบาลพม่าอย่างน้อย 41 หมู่บ้าน รวมประชากรอย่างน้อย 2,460 คน

เราขอเรียกร้องให้รัฐบาลอาเซียนตระหนักว่า โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการเชื่อมไฟฟ้าพลังน้ำจะก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมที่รุนแรง และเร่งให้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศสมาชิกที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจด้อยกว่า ทวีความเลวร้าย ซึ่งจะบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของอาเซียน และขัดขวางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประชาคมโลก

เราขอเรียกร้องให้อาเซียนมีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะยกระดับมาตรฐานทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของคนที่อาจถูกละเมิดจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ดำเนินการอย่างไม่โปร่งใสและขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้อาเซียนดำรงอยู่ในประชาคมโลกด้วยสถานะของประชาชาติที่มีอารยะและศักดิ์ศรี

ในฐานะประธานปัจจุบันของอาเซียน เราขอเรียกร้องให้รัฐบาลไทยมีบทบาทจรรโลงหลักการการร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการและเป็นมิตร และให้การเคารพต่อสิทธิมนุษยชน รัฐบาลไทยต้องสั่งให้ กฟผ. ระงับแผนการสร้างเขื่อนฮัทจีโดยทันที และดำเนินการทบทวนโครงการเขื่อนแม่น้ำโขง-สาละวิน ของนักลงทุนไทย ซึ่งอาจทำให้ไทยตกอยู่ในฐานะผู้แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นที่หวาดระแวงและเกลียดชังในหมู่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่ไม่เป็นธรรมที่นักลงทุนไทยหยิบยื่นให้

เราสนับสนุนความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรม แม่น้ำโขง และแม่น้ำสาละวิน เป็นแม่น้ำนานาชาติที่ผู้คนนับล้านต้องพึ่งพาอาศัย หากว่าประเทศหนึ่งประเทศใดจะใช้พลังทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า ทำลายความสมบูรณ์ของแม่น้ำทั้งสองสาย เพื่อตอบสนองประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน

รับรองโดย

คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ

คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคอีสาน (กป.อพช.อีสาน) ขอนแก่น

โครงการฟื้นฟูนิเวศในภูมิภาคแม่น้ำโขง (TERRA)

โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

กลุ่มศึกษาปัญหาดินเค็มและการจัดการทรัพยากรแร่ภาคอีสาน อุตรธานี

เครือข่ายนักวิชาการนิเวศวัฒนธรรมอีสาน อุตรธานี

กลุ่มนิเวศวัฒนธรรมศึกษา อุตรธานี

ศูนย์ข้อมูลสิทธิมนุษยชนและสันติภาพอีสาน

สมาคมป่าชุมชนอีสาน

เครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภาคอีสาน

โครงการพัฒนาและฟื้นฟูระบบนิเวศน้ำผิวน้ำผอง ขอนแก่น

เครือข่ายองค์กรชาวบ้านลุ่มน้ำห้วยสายหนึ่ง จ.ขอนแก่น

เครือข่ายลุ่มน้ำชี-มูล

สถาบันชุมชนชาวนา จ.มหาสารคาม

โครงการความร่วมมือ เพื่อฟื้นฟูพื้นที่ลุ่มน้ำจ.ชัยภูมิ

โครงการจัดการทรัพยากรต้นน้ำเขิน จ.ชัยภูมิ

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูลุ่มน้ำพรม จ.ชัยภูมิ

ศูนย์ข้อมูลอีสาน จ.สุรินทร์

โครงการทามมูล จ.สุรินทร์

กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำแก่งละว้า

ศูนย์ข่าวสาละวิน Salween News Network

มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม

มูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิต จังหวัดอุบลราชธานี (NATURE CARE)

ศูนย์เผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา (ผสพ.)

คณะกรรมการณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน (ครส.)

ศูนย์ประสานงานเยาวชนเพื่อประชาธิปไตย

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (มพย.)

สถาบันร่วมเรียนรู้ท้องถิ่นลำพูน

โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกทางนิเวศวิทยา